

Svatby a jejich alternativy – Hannover 2010 (to marry, not to marry, fair use nebo fair remuneration)

Radim Polčák

Když přední německý odborník na právo duševního vlastnictví Thomas Dreier hodnotil na hannoverské konferenci Commons, Users, Service Providers budoucí směřování evropského autorského práva, vypytěl si repliku ze známého filmu Čtyři svatby a jeden pohřeb. Hugh Grant zde řeší dilema, zda se oženit či nikoli a obdobně se ptal i Dreier, když posuzoval současný charakter takzvaného trojstupňového testu.

Inklusivní chápání tohoto testu (oženit se) z něj činí materiální omezující podmínku pro aplikaci jednotlivých skutkových podstat

Prof. Thomas Dreier

volného užití či zákonných licencí k autorským dílům. Pokud tedy přijmeme tento názor, máme možnost autorská díla užívat pouze v mezích volných užití či zákonných licencí, přičemž jsou tyto meze dále zúženy trojstupňovým testem.

Druhá možnost, tedy neoženit se, chápe úlohu trojstupňového testu jako generální klauzule obecně vymezující případy, kdy lze autorské dílo užívat bez licence. Jednotlivé formy volného užití a zákonné licence pak

Prof. Gerald Spindler

představují jen demonstrativní výčet skutkových podstat obdobný tomu v právu proti nekalé soutěži. Oproti inklusivní variantě je tedy možnost „neoženit se“ založena více na materiálních kritériích a činí z trojstupňového testu základní kámen vymezující hranice autorskopravní ochrany (jednotlivé zákonné licence pak mají jen marginální či demonstrativní význam).

Přestože by se mohlo zdát, že jsou právě uvedenými způsoby nahlížení trojstupňového testu možnosti jeho aplikace vyčerpány, není tomu tak. Hannoverská konference v tomto směru přinesla i třetí a čtvrtou alternativu, jejichž označení do systematiky ženění/neženění velmi dobře zapadá. Třetí

možnost tak představuje opuštění specifických zákonných licencí a zavedení americké doktríny férového užití (fair use). Konkretizace této doktríny, obecně vymezené zákonem, je pak prováděna soudy v konkrétních případech bez toho, aby všechny možné alternativy musel předem promyšlet zákonodárce. Jak ukázala praxe, je tento přístup vhodný zejména tam, kde lze jen těžko předvídat technologický rozvoj a dává právu větší flexibilitu k reakcím na nově nastalé společenské situace.

Poslední, chtělo by se říci až anarchistickou alternativou, která byla při konferenci diskutována jen polohlasem v kuloárech, je možnost obecného volného užití autorských děl. Zatímco všechny předchozí alternativy zavádějí obecnou restriktivní užití autorských děl a z ní pak přiznávají výjimky, tj. volná užití nebo zákonné licence, je čtvrtá varianta postavena na zcela opačném principu. Umožňuje totiž volné užívání autorských děl, přičemž ve specifických případech vymezených za negativního užití trojstupňového testu nebo jeho obdoby by měl vykonavatel práv nárok na přiměřenou odměnu. Přestože je tento přístup do značné míry revoluční a jen těžko lze předpovědět jeho případný

Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law (JIPITEC)

Nový anglický časopis zaměřený na problematiku práva informačních a komunikačních technologií a práva duševního vlastnictví je vydáván společně právními fakultami univerzit v Hannoveru a Göttingenu. Důsledně se drží filozofie open access a všechna čísla jsou dostupná zdarma na stránkách www.jipitec.eu. Časopis je recenzovaný a má celoročně otevřené přijímání příspěvků – redakční rada vítá především příspěvky mapující aktuální vývoj doktríny a judikatury v členských státech EU.

efekt, nesporně by přispěl k odstranění řady informačních bariér, jejichž nepraktičnost dnes umocňují moderní informační a komunikační technologie.

Trojstupňový test

Trojstupňový test byl zaveden Bernskou úmluvou o ochraně literárních a uměleckých děl (pro ČR vyhlášena pod číslem 133/1980 Sb.), jejíž čl. 9 odst. 2 zní: „Zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje možnost dovolit rozmnožování těchto děl v určitých zvláštních případech, pokud takové rozmnožení nenarušuje normální využívání díla a nezpůsobuje neospravedlivitelnou újmu oprávněným zájmům autora.“

V současném českém autorském právu je proveden ustanovením § 29 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb. následovně: „Výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.“

Nebyl to však jen trojstupňový test a budoucnost evropského autorského práva, čím se po dva dny v Hannoveru bavily tři desítky špičkových evropských právníků. Konference přinesla též zajímavou diskusi společenské role a právní odpovědnosti poskytovatelů služeb informační společnosti (ISP) a v neposlední řadě též zprávy o aktuálním stavu užívání a soudního vymáhání volných licencí typu open source a open access.

„Evropské právo duševního vlastnictví se musí nutně změnit, aby Evropa obstála ve stále ostřejší konkurenci s Amerikou a Asií“ poznamenal k důvodům svolání konference jeden z organizátorů Gerald Spindler. S tímto názorem souhlasí i nově jmenovaný vedoucí hannoverského Ústavu právní informatiky Axel Metzger, který ve svém vystoupení ještě doplnil, že „je třeba, aby si evropská politická reprezentace uvědomila důležitost této problematiky a brala při svém rozhodování náležitě v úvahu naléhavá doporučení expertů.“

Účast Ústavu práva a technologií na projektu LAPSI

Libor Kyncl

Ústav práva a technologií se za Masarykovu univerzitu účastní mezinárodního projektu Thematic Network on Legal Aspects of Public Sector Information, zkráceně nazývaného LAPSI, grantu Evropské komise č. 250580, jehož hlavním řešitelem je Politcnico di Torino z Itálie, celým názvem LAPSI (Legal Aspects of Public Sector Information) European thematic network (CE-LAPSI) (2010-2012). Tento projekt, který je realizován v letech 2010 až 2012, má dvacet spoluřešitelů, převážně univerzit, z více než deseti zemí Evropské unie.

Tyto instituce v rámci něj spolupracují v tematické síti za účelem výzkumů informací ve veřejném sektoru. Budou v něm

zkoumány informace z hlavních důležitých aspektů, zahrnujících implementaci a nasazení informací veřejného sektoru, vytvoření odpovídajících pobídek k opětovnému užívání těchto informací (tzv. public sector information re-use), regulace informací veřejného sektoru na přeshraniční a mezinárodní úrovni vzhledem k podpoře komunitárního trhu s nimi a strategické vize ohledně jejich regulace do budoucna (jedná se o čtyři hlavní body tohoto projektu).

Informace veřejného sektoru jsou tématem, které je v současné době velmi aktuální, neboť v této oblasti leží velký potenciál. Informace veřejného sektoru vznikají činností orgánů veřejné moci, mnohdy i za přispění fyzických a právnických osob, které plní své informační a jiné povinnosti vůči veřejné správě a veřejnému sektoru obecně. Informace veřejného sektoru vznikají též v průběhu řízení, které jednotlivé orgány veřejné moci vedou, například při ohlášení jisté činnosti nebo při podání žádosti o jisté povolení. Informace ve veřejném sektoru mají podobu informací obecných (například statistiky a počty povolení atd.) a informací konkrétních o konkrétním subjektu, aktivitě či věci. Druhá uvedená skupina informací může být chráněna v rámci ochrany osobních údajů fyzických osob či ochrany obchodního tajemství, přesto však tyto dva způsoby ochrany nemohou převážit nad obecným principem veřejnosti informací veřejného sektoru.

Informace veřejného sektoru by měly sloužit veřejnosti, měly by být poskytovány jejich konečným spotřebitelům, tedy fyzickým osobám i právnickým osobám, ale ve všech členských státech Evropské unie v této oblasti existují jisté rezervy, kdy informace veřejného sektoru nejsou poskytovány v žádoucích případech vůbec nebo v nedostatečné míře. Obecně můžou být poskytovány bezplatně nebo za určitý poplatek, který má však svoji limitaci.

Důležité je i jejich opětovné využití soukromými subjekty (tzv. public sector information re-use), kdy jsou informace veřejného sektoru, které již byly zveřejněny, užity opětovně soukromým subjektem, ať už za poplatek, či bezplatně. Právě opětovné užití informací veřejného sektoru může dodat výraznou přidanou hodnotu k daným informacím a může výrazně posílit dopad těchto informací na aktuální právní vztahy. U opětovného užití soukromými subjekty je nutno zdůraznit oblast exkluzivních dohod, které se snaží Evropská komise odstranit. Exkluzivní dohoda představuje výrazné omezení unijního trhu s opětovným užíváním informací veřejného sektoru, neboť určený druh informací veřejného sektoru může být opětovně užíván pouze jedním subjektem, který má nějakým způsobem zvýhodněné postavení proti ostatním, například informace jsou poskytovány pouze tomuto subjektu a nejsou dostupné nikomu jinému.

V rámci tohoto projektu působí šest různých pracovních skupin, přičemž každá z nich se věnuje jistému aspektu informací veřejného sektoru. Vedle výše uvedených témat se bude tento projekt věnovat například konstitucionálním aspektům informací veřejného sektoru.

Účast Ústavu práva a technologií v projektu CONSENT

Terezie Smejkalová

V květnu 2010 odstartoval nový projekt v rámci Sedmého rámcového programu, kterého se účastní i Masarykova univerzita, konkrétně pak Ústav práva a technologií. Tento projekt – Consumer sentiment regarding privacy on user generated content (UGC) services in the digital economy, zkráceně nazývaný CONSENT – má devatenáct spoluřešitelů a je koordinován University of Central Lancashire, Centre of Law, Information & Converging Technologies (CLICT). Projekt je realizován v letech 2010 až 2013.

CONSENT je kolaborativním projektem, jehož cílem je zkoumat a analyzovat změny v chování spotřebitelů, které jsou výsledkem častějšího využívání UGC online služeb. Jeho úkolem je zjistit, jaký vliv mají nejrůznější používané smluvní, obchodní a technické praktiky na spotřebitele, především v souvislosti s otázkami ochrany soukromí a osobních údajů v digitálním prostředí. Jak napovídá i akronym projektu, zvláštní pozornost bude věnována způsobu, jakým je získáván souhlas (*consent*) spotřebitele s nejrůznějšími UGC online službami (jakými jsou například webové stránky jako MySpace, YouTube nebo Facebook), jejichž komerční úspěch do značné míry spočívá právě ve zveřejňování různých osobních údajů uživatelů.

CONSENT je projektem multidisciplinárním: zahrnuje nejen analýzu právní, ale i psychologickou, sociologickou, ekonomickou a marketingovou. Zvláštní pozornost je pak věnována možným specifikům, která vyplývají z kulturních odlišností jednotlivých členských států Evropské unie.

V současné době dochází k výrazným změnám v tržní dynamice a spotřebitelském chování, které vyžadují aktualizované zhodnocení informovaného souhlasu jako základního aspektu hodnotového systému, na němž evropská tržní ekonomika stojí. V mnoha smluvních vztazích mezi spotřebiteli a poskytovateli online služeb je sporné, zda ze strany spotřebitele skutečně došlo k souhlasu se všemi smluvními podmínkami. Často dochází i k tomu, že souhlas uživatele je předpokládán na základě odkliknutí souhlasu s komplexními obchodními podmínkami nebo je dokonce přednastaven ve formě zatrhnutého políčka. Takto získaný

souhlas ale nelze považovat za informovaný, ani dobrovolný.

Cíle projektu je možné shrnout do pěti základních bodů:

1. Analýza vývoje obchodních, technologických a dalších praktik, které jsou užívány poskytovateli UGC služeb za účelem získávání souhlasu uživatelů ke zpracovávání jejich osobních údajů.
2. Identifikace dopadu těchto praktik na společenské hodnoty, jakými jsou ochrana dat, ochrana spotřebitele a ochrana hospodářské soutěže.
3. Zkoumání povědomí, hodnot a přístupů uživatelů UGC služeb ve vztahu k soukromí.
4. Stanovení kritérií pro slušnost a poctivost (*fairness*) při získávání osobních údajů uživatelů na základě jejich souhlasu a vývoj zásad správné praxe (*best practices*) pro využití tohoto souhlasu poskytovateli UGC služeb.
5. Vytvoření (souboru nástrojů) (*toolkit*) pro implementaci a prosazování zásad správné praxe.

Tento projekt je realizován prostřednictvím 13 pracovních balíčků. Ústav práva a technologií je koordinátorem balíčku číslo 12, jehož hlavním cílem je diseminace a komunikace projektových výsledků. Mimo participaci na výzkumu samotném Ústav práva a technologií koordinuje komunikaci s cílovými skupinami projektu a zveřejňování výsledků; také je zodpovědný za tvorbu a provoz webových stránek projektu a bude připravovat projektové workshopy a závěrečnou konferenci.

Krise autorského práva a jeho perspektivy

Matěj Myška
Jaromír Šavelka

Autorské právo ve své „tradiční“ podobě je v krizi. O platnosti tohoto zdánlivě lakonického vyjádření svědčí i množství odborných konferencí a seminářů na toto téma¹. Pokusem o nalezení odpovědi na výzvy dané autorskému právu rozvojem informačních a komunikačních technologií bylo i první mezinárodní kolokvium o IT a právu s podtitulem *The future of copyright*. Setkání zástupců výzkumných institucí zabývajících se právem informačních a komunikačních technologií z Německa, Rakouska, České republiky a Maďarska se uskutečnilo 16. února 2010 na půdě Göttingenské univerzity Georga Augusta.

Kolokvium zahájil po krátkém představení pořádatel univerzity, institutu

¹ O tematicky obdobné konferenci pořádané v Hannoveru referuje Radim Polčák v článku *Svatby a jejich alternativy – Hannover 2010 (to marry, not to marry, fair use nebo fair remuneration)* na straně 6.